

ŽAIDIMAS

(nuo 1 iki 3 metų)

ŽAIDIMAS
(NUO 1 IKI 3 METŲ)

Parengė:

Regina Rimkienė (Ugdymo inovacijų centro projektų koordinatore)

Regina Sabaliauskienė (Ugdymo inovacijų centro direktorė)

Vaikas ugdomosi ir pažįsta pasaulį žaisdamas. Žaidimo turinys priklauso nuo jo amžiaus, patirties ir nuo tėvelių bei auklėtojų požiūrio į žaidimą. Žaisdamas vaikas lavės ir tobulės, jeigu jūs:

- Rodysite susidomėjimą vaiko žaidimu.
- Palaikysite jo žaidimą, paskatindami, pagirdami, praturtindami jo patirtį.
- Sudarysite sąlygas jam išsižaisti – patenkinti žaidimo poreikį.
- Suprasite, kad jam svarbiausia – žaidimo procesas, bet ne rezultatas.
- Leisite jam eksperimentuoti – panaudoti dubenėlius, paklodes ar kt., kad pajustų pažinimo džiaugsmą.
- Suvoksite, kodėl vaikas žaidžia vienos ar kitos rūšies žaidimus.

Norint geriau suprasti vaiko žaidimą, svarbu žinoti, kokie žaidimai būdingi vaikams nuo vienerių iki trejų metų. Prisiminkime šveicarų psichologo J. Piaget žaidimų skirstymą atsižvelgiant į vaiko amžių. Jis teigė, kad

sensomotorinius žaidimus vaikai žaidžia nuo gimimo iki pirmųjų metų pabaigos – antrųjų pradžios. Šio amžiaus vaikai dažnai parodo didelę susidomėjimą ir atkaklumą visapusiškai tyrinėdami daiktą. Jie keletą kartų gali kartoti tą patį veiksmą, nes nori jį gerai įvaldyti, pvz., atidaryti ir uždaryti spintelės duris, dėti ir išimti dangtelį iš dubenėlio ar kt. Sensomotorinis žaidimas antrųjų vaiko gyvenimo metų pradžioje pereina į vaizduotės arba simbolinių žaidimų stadiją. Tai siejasi su tuo, kad lavėja vaiko kalba, mąstymas, kūrybiškumas. Svarbiausia – kalbos raida – todėl bendravimas ir bendradarbiavimas su suaugusiaisiais, kitais vaikais pereina į bendravimą žodžiais. Vėliau simbolinį žaidimą keičia vaidmenimis.

Žymus vaikų žaidimo tyrinėtojas psichologas D. Elkoninas pristato šiuos pagrindinius ankstyvojo amžiaus vaikų simbolinio žaidimo perėjimo į vaidmeninį žaidimą prielaidas:

- Žaidžiant su daiktais, pakeičiančiais realius daiktus. Jie vadinami taip, kaip reikalauja žaidimo sumanymas.
- Vis sudėtingesnė tampa veiksmų organizacija. Jie vis daugiau atspindi gyvenimiškų ryšių logiką.
- Veiksmai apibendrinami ir atskiriami nuo daiktų.
- Atliekami veiksmai lyginami su suaugusiojo veiksmais.
- Atsiranda noras ir galimybės veikti savarankiškai.

1–2 metų vaikai noriai žaidžia sensorinius (veiksmai su daiktais), vaizduotės (simboliniai), muzikinius, judriuosius, statybinius žaidimus. 2–3 metų vaikai jau žaidžia vaidmeninius ir nesudėtingus žaidimus su taisyklėmis, dėlionėmis.

Žaidimas padeda vaikui visapusiškai augti ir tobulėti. Akcentuojami šie žaidimo privalumai:

- Žaidimas turi didelę įtaką vaiko psichiniam ir fiziniam brendimui;
- Žaidimu mažylis ugdomas kaip asmenybė: formuojasi tos asmenybės savybės, nuo kurių ateityje priklausys vaiko sėkmė moksle, darbe ir santykiai su žmonėmis;
- Žaidimas – tai įnašas į pažinimo, kalbos, intelektinį, fizinį ir emocinį-socialinį vaiko ugdymą;
- Žaidimas skatina vaiko sensorinę, moralinę, socialinę raidą, lavina

- mąstymą, protą, fantaziją, kūrybiškumą, savarankiškumą, iniciatyvą, pasitikėjimą savo jėgomis, grūdina jausmus ir emocijas, lavina gebėjimus, judesius, pažintinius procesus, ugdo gebėjimą žaisti;
- Žaisdamas vaikas suvokia, kad gali būti bet kurių vykstančių dalykų priežastis ar net įstengia juos keisti, pradeda suprasti, kad visa, ką jis daro, turi priežastį ir pasekmes, be to, jis pradeda prisiimti atsakomybę už savo elgesį;
 - Žaidimas siūlo daug galimybių suderinti išpūdžius su siekiais, patenkinti savo potraukius, polinkius, poreikius išreikšti gebėjimus, pasirinkti mėgstamas ir tuo metu reikalingas priemones;
 - Žaidžiant mokomasi išreikšti savo mintis, emocijas ir norus, greičiau lavėja kalba.

Veiksmai su daiktais – sensoriniai žaidimai

Savarankiškai judėdami mažyliai gali nevaržomai tyrinėti pasaulį ir daiktus, nes šiame periode padidėja vaiko pažinimo erdvė. Paėmę daiktą, bando suprasti, ką su juo galėtų padaryti. Čiupinėja piršteliais, numeta, spaudo, tyrinėja. Stebi, kas nutinka įvairiai manipuliuojant su daiktais, lygina pastebėjimus, randa atsakymus. Suteikite vaikams kuo daugiau galimybių eksperimentuoti su įvairiausiomis medžiagomis, nes tai padeda vaikams susikurti kasdienio gyvenimo vaizdą, suprasti, ką reiškia „drėgnas“ ir „sausas“, „sklidinas“ ir „tuščias“, ką reiškia „plaukia“ ar „skęsta“.

Mažyliui būtina suteikti galimybių eksperimentuoti ir panaudoti daiktus neįprastais būdais, elgtis su jais „neteisingai“. Imdami daiktus ir dėdamiesi juos į burną, vaikai stengiasi išsiaiškinti, kam šie tinkami, koks jų skonis. Eksperimentuodamas vaikas bandys pritaikyti daiktą keletais būdais. Eksperimentavimas padeda mažyliui ugdytis kūrybiškumą. Atlikdamas tam tikrą eksperimentą, sulaužydamas tam tikras taisykles vaikas išsiaiškina, kas nutinka, kai nesilaiko taisyklių. Taip pamažu vaikas susipažįsta su daiktų pasaulio taisyklėmis. Apvertęs puodelį su vandeniui, sušlampa, bet apvertęs puodelį su smėliu – ne. Vanduo susigeria į drabužėlius, o smėlis vaikui atsistojus nubyra.

Atrasdamas objektų ir medžiagų bei jų savybių įvairovę, mažylis pradeda pažinti jų panašumus ir skirtumus. Ima klasifikuoti objektus pagal spalvą, formą, dydį. Pamažu tobulėja vaiko gebėjimas suvokti daiktų kategorijas. Maži vaikai praleidžia daugybę laiko žaisdami su skirtingais objektais ir praktiškai taikydami šiuos rūšiavimo ir klasifikavimo įgūdžius.

Žaisdamas, veikdamas su daiktais, vaikas visą laiką kaupia patirtį. Vaiko asmenybė vystosi per išgyvenimo patirtį – žaidimus, veiklą su daiktais, tiek paties, tiek suaugusiųjų sugalvotą. Vaikas visą laiką plečia savo gebėjimą suvokti realaus pasaulio įvairovę. Atliekant veiksmus su daiktais ugdomas vaikų kūrybiškumas, meninė veikla.

Vaizduotės žaidimui

Gebėjimas mąstyti simboliais, itin svarbus kalbos vystymuisi, vaiko žaidimui suteikia kokybiškai naują lygmenį. Pasiekus tokį etapą, kai vienas daiktas jam pakeičia ar simbolizuoja kitą, vaikui atsiveria turtinga vaizduotė į vaidmeninių žaidimų pasaulį. Žaisdamas jis įsivaizduoja, kad šluota – tai arklys, pirštinė ant virvutės – šuniukas, o apskritimas ir du brūkšneliai popieriuje vaizduoja žmogų.

Vaizduotės žaidimo vystymasis glaudžiai susijęs su kalbos vystymusi. Mažylis, kuris objektus pavadina tik vienu žodžiu, gali atlikti paprastą sąvokų pakeitimą įsivaizduodamas, kad tuščias puodelis pripiltas skysčio, kad iš jo „atsigeria“. Maždaug tuo pačiu metu, kai vaikas ima sujungti du–tris žodžius, sudarydamas paprastus sakinius, jis ima žaisti sudėtingiau, pasitelkdamas vaizduotę. Dabar žaidimą jau gali sudaryti du ar trys veiksmai. Pavyzdžiui, dvejų metų mažylis gali vaizduotis, kad į tuščią puodelį jis neva pripila vandens, neva geria, o paskui pasakyti, kad „daugiau nebeliko“.

Pradėję nuo paprastų veiksmų, kuriuos patys atlieka su kasdieniais daiktais, tokiais kaip šukos, šaukštelis, puodelis, vaikai pereina prie sudėtingesnių, savo veiksmo objektu padarydami kitą asmenį (šukuoja mamytės plaukus, iš puodelio pagirdo lėlę). Tai vyksta maždaug tuo metu, kai vaikai pradeda naudoti sakinius, kuriuose yra veikėjas, veiksmažodis ir veiksmo objektas.

Dvejų–trejų metų vaikų vaizduotė dar lakesnė: žaidžia su vienais daiktais, kurie atstoja kitus, – tarkime, šukuoja su liniuote, lėlei prie burnos deda kubelį, ją „maitindamas“, kėdę paverčia automobiliu.

Vaiko gebėjimas žaisti įsivaizduojant atspindi abstraktaus mąstymo pradžią. Kai vaikas pradeda žaisti vaidmeninius žaidimus, jis pereina į mąstymą simboliškai. Mažyliai mėgsta naudotis vaizduotę skatinančiu „rekvizitu“. Be niekieno pagalbos jie ima įtraukti „atrustus“ daiktus į susikurtą pasaulį. Nemažai socialinės patirties vaikai įgyja, vaidindami kito asmens vaidmenį. Toks žaidimas leidžia vaikui savo susikurtame pasaulyje spręsti kasdienio gyvenimo problemas.

Veikiausiai vaikas savo žaidime labai tiksliai neatkartos tikro gyvenimo situacijų, tačiau tikrai nereikia jam sakyti, kad jis žaidžia „neteisingai“. Šiuo metu svarbiausia yra tai, kad jis pakankamai pasitikėtų savimi ir toliau fantazuotų. Vaikams suteikus pakankamai erdvės ir laiko skleisti vaizduotei, jų mąstymo įgūdžiai tobulės. Kaip tikri mokslininkai jie reikalauja nepriklausomai dirbti taip, kaip patys pageidauja, ir rezultatus jums parodo tik tada, kai jais patenkinti.

Būtina suteikti vaikui pakankamai laiko fantazuoti ir praktiškai išbandyti žaidimo metu įgytus naujus įgūdžius. Kai žaidžia, vaikas viską sprendžia pats. Jis išbando daugybę skirtingų situacijų ir veiklos būdų, kol išsiaiškina, kas jam tinka geriausiai.

Mažo vaiko gyvenime nieko negali būti svarbiau už žaidimą.

Stebėdami žaidžiantį vaiką matome, kaip sunkiai jis dirba, kiek naujo sužino, kokie gebėjimai žaidimo metu lavėja.

Kūrybinės idėjos

- Panaudoja vieną daiktą įsivaizduodamas, kad tai kitas daiktas
- Spalvina, žaidžia spalvomis ir linijomis
- Žaidžia su namų apyvokos daiktais, tokiais kaip šaukštai, tuščios dėžės ar kt.

Pažinimas ir sąvokos

- Panaudoja daiktus, tokius kaip sudėtus vieną ant kito puodelius, suvokdamas dydį ir tūrį
- Prisimena, kad, veikiant vienu ar kitu būdu, pavyko pasiekti norimo rezultato ar nepavyko
- Išmoksta trumpų dainelių ir eilėraščių žodžius
- Pažįsta vietas, kuriose lankėsi, apibūdina jas

Problemų sprendimas

- Sudeda skirtingų formų objektus į tai formai tinkamas angas
- Konstruoja
- Dalinasi
- Sugalvoja, kaip prisiderinti artimų jam žmonių drabužius
- Išpainioja susipainiojusius objektus

Fantazija ir vaizduotė

- Vaidina gyvenimiškas situacijas
- Sugalvoja, kaip išspręsti problemas
- Sukuria istorijas
- Įsivaizduoja keliones ir gaisrus

Atkaklumas

- Nemeta užsiėmimo, net jei daug kartų nepasisėkė – pabaigia dėlionę, pastato bokštą
- Pabando daryti vėliau
- Pabaigia, ką sumanęs
- Bando tol, kol pagaliau įgyja šį įgūdį – pagauti kamuolį, šokinėti per virvutę

Socialiniai gebėjimai

- Išmoksta laukti savo eilės
- Šnekėtis su kitais
- Kartu žaisti
- Savarankiškai išspręsti ginčus
- Bendradarbiauti žaidžiant ar užsiimant kita veikla

Emocijos

- Išmoksta kalbėti apie jausmus
- Pažinti kitų žmonių jausmus
- Vaidina situacijas, kur reikia laikytis taisyklių
- Išmoksta paguosti kitus vaikus ir suaugusiuosius
- Geba pasirūpinti lėlėmis, pamaitinti, aprengti, pamyluoti

Priemonių parinkimas žaisti skirtingų galimybių ir amžiaus vaikams

Kai vaikas	Kokie žaislai patiks vaikui	Kodėl vaikui reikia tokių žaislų
Savarankiškai vaikščioja	Žaislai, kuriuos galima apžergti ir joti, ištraukti ir sustumti; besisupantys žaislai, dideli kamuoliai, vežimėlis ar vienaratis	Sustiprinti kojoms, pagerinti pusiausvyrą, atrasti greičio ir judėjimo teikiamą jaudulį
Liaujasi kišti daiktus į burną	Smėlis, vanduo, plastilinas, pirštais tepami dažai, kreidelės	Skatina atrasti, pažinti, mėgautis faktūra, spalva, forma. Padeda išreikšti idėjas
Gali išlaikyti nedidelius daiktus, perimti juos iš vienos rankos į kitą	Paprastos dėlionės, skirtingų formų objektai, konstravimo kubeliai, lentelės su kaišteliais, vienas į kitą susidedantys žaisliukai, stambūs mediniai karoliai ir virvutės	Skatina vaiką savarankiškai mąstyti ir spręsti problemas, padeda pažinti spalvas ir formas, ugdo abiejų vaiko rankų ir rankų–akių koordinaciją
Ima mėgdžioti jus, darydamas tai, ką jūs darote	Skrybėlės ir paprasti daiktai, kuriuos galima panaudoti persirengiant, tikri ir įsivaizduojami namų apyvokos daiktai, lėlės ir minkšti gyvulėliai, žaisliniai automobiliai, lėlių namai, knygos apie žmones	Padeda ugdyti vaiko vaizduotę, kūrybiškumą ir socialinius įgūdžius

Priemonių parinkimas žaisti skirtingų galimybių ir amžiaus vaikams

Kai vaikas	Kokie vaikui žaislai patiks	Kodėl vaikui reikia tokių žaislų
Mielai imasi vaidinti kito žmogaus vaidmenį	Lėlės ir lėlių nameliai, traukiniai ar automobiliai, naminiai gyvuliai, tuščios dėžės ir maišeliai, virtuvės rakandai, drabužiai, kuriais galėtų persirengti, namų apyvokos reikmenys, lėlės, knygos apie žmones, jausmus	Ugdo vaiko vaizduotę, kūrybiškumą, padeda ugdyti konstravimo ir tvarkymo įgūdžius, padeda jam išmokti rūpintis savo daiktais
Be vargo žaidžia su žaislu, kai reikia atsisėsti ir važiuoti; kojų raumenys jau pakankamai išsivystę	Dviratukas su minamais pedalais, kokia nors kita mašina, iš padangos padarytos sūpynės, mėtomas žiedas, minkšta pagalvė sėdėti ant žemės, šokdyne	Ugdo pusiausvyrą, koordinaciją
Pažįsta formas ir spalvas, moka laikyti teptuką ar kreidėlę	Sudėtingesnės dėlionės, maži objektai rūšiavimui, atmintį lavinantys žaidimai, paveikslėlių ir istorijų knygelės, priemonės tapymui, priemonės piešimui, priemonės karpymui ir klijavimui, statybiniai kubeliai, karoliai, kempinės gabalėliai, akmenukai, lazdelės, plunksnos, medžio gabalėliai	Ugdo (pirštų, riešo, rankos) smulkiąją motoriką. Skatina kūrybiškumą, vaizduotę, moko susikaupti. Ugdo vaiko atmintį ir skatina mąstymo procesą, moko atsipalaiduoti
Prisimena girdėtas dainas ir eilėraštukus	Muzikos instrumentai, švilpukai, varpeliai, grotuvas, įrašai su eiliuotomis istorijomis ir muzika	Ugdo ritmo pojūtį, padeda suvokti garsų, muzikos stilių, dainų įvairovę

Kas geriausiai tinka žaidimams?

Ar kada nors susimąstėte apie tai, kokie daiktai vaikui atrodo labiausiai tinkami žaisti? Kaip vaiko amžiui tinkamos priemonės padeda skatinti jo raidą? Geros, žaidimui tinkamos ugdymo priemonės pasižymi panašiomis savybėmis:

- Per greitai nesulūžta, neturi pernelyg daug detalių. Jei priemonė, su kuria vaikas žaidžia, greitai sulūžta ar subyra, vaikas dėl to gali pasijusti nerangus, kaltas, neatsakingas.
- Priemonę galima panaudoti įvairiais būdais. Daugybę įvairių galimybių vaikams suteikia tokios priemonės kaip molis, plastilinas, kreidelės, statybiniai kubeliai ir lėlės.
- Pritaikytos tam tikram amžiaus tarpsniui – ant jų gamintojai nurodo žaisti tinkamo vaiko amžiaus ribas.
- Saugios, nepavojingos sveikatai, neturi smulkių dalių, kurias vaikas galėtų praryti, nenuodingos, neužsidega, plaunamos, neturi aštrių kraštų.
- Skatina vaiką rūpintis, išreikšti jausmus, žaidžiant su lėlėmis, fantazuojant, pasakojant istoriją.
- Padeda vaikams įsijausti į daugelį skirtingų vaidmenų. Šiai priemonių grupei priklauso drabužiai, kuriais galima persirengti, namų apyvokos daiktai, nepavojingi įrankiai ir įnagai.

Ar suaugę taip pat gali žaisti?

Padėkime mažyliui žaisti ir ugdytis

Mažo vaiko žaidimas, žaidimui naudojamos priemonės ir net žaidimo draugai priklauso nuo suaugusiųjų požiūrio į žaidimo svarbą. Jie gali gerokai paskatinti tokio amžiaus vaiką žaisti, praturtinti žaidimą naujomis idėjomis, išplėtoti jį. Jūsų kaip suaugusiųjų vaidmuo yra sudaryti sąlygas linksmam ir produktyviam žaidimui: parinkti priemones, aplinką, parodyti pavyzdžius, padrąsinti ir leisti vaikui laisvai tyrinėti, atrasti, kurti. Jei nurodysite vaikui, kaip „teisingai žaisti“, ir pateiksite visus teisingus atsakymus, apribosite vaiko vaizduotę ir patirtį. Užuoat taip elgėsi, verčiau paskatinkite jį patį ieškoti atsakymų. Neužmirškite, kad didžiausia jūsų

pagalba žaidimo metu – leisti jam imtis iniciatyvos. Štai keletas patarimų, kaip galite praturtinti, išplėtoti vaiko žaidimą.

Suteikite fizinę pagalbą. Vaikas labai mažas, fiziškai silpnas. Dažnai įvykdyti sumanymo jam neleidžia menkutės fizinės galios. Paskolinkite jam savo darniai veikiančius raumenis, ūgį, jėgą, bet neužmirškite suteikti galimybės pačiam rasti sprendimus.

Pasisiūlykite būti partneriu. Kai kuriems žaidimams reikia partnerio. Vaikas negali žaisti gaudynių, jei nėra, kas jį vejasi. Negali mokytis ridenti ir pagauti kamuolio, jeigu niekas su juo nežaidžia.

Pateikite pasiūlymų. Vaikas mielai sutiks su jūsų pasiūlymais, jei pateiksite juos atsargiai ir tinkamu metu. Jei vaikas žaidžia su smėliu, galite parodyti jam, kaip pastatyti pilį. Jis gali to panorėti, bet gali ir ne, tad netrukdykite daryti to, ką jis pats suplanavo.

Padėkite vaikui susikaupti. Gal jam sunku susikaupti, atliekant sudėtingas užduotis, ypač, jei dėl to reikia sėdėti ramiai. Jei sėdėsite su juo, šnekėsitės, palaikysite, padrąsinsite, jis įstengs išsėdėti ilgesnį laiką. Pabaigęs sunkią užduotį, kurią pats sau pasiskyrė, vaikas įgauna daugiau pasitikėjimo savimi.

Padėkite dalytis su kitais vaikais. Mažiems vaikams nelengva mėgstamais žaislais dalytis su kitais vaikais. Gal jie tiesiog nepakankamai dideli, kad patys susitartų, jei susiginčijo, kad „žaislų teisingai“, „laikytųsi eilės“, „gražiai elgtųsi su svečiais“. Padėkite jam ir žaidimų draugams dalytis, visiems duodami panašių priemonių, ir leiskite kiekvienam netrukdomam žaisti.

Žaidimų ir veiklos pavyzdžiai

Formų suderinimo žaidimai. Tokių žaidimų būna įvairiausių rūšių, įvairaus sudėtingumo. Pirmasis tokios rūšies žaislas galėtų būti batų dėžutė, kurios dangtelyje iškirpta apvali skylė. Duokite vaikui skylės dydžio kamuoliuką, o kai išmoks įdėti kamuoliuką į dėžę, iškirpkite dangtyje kitokių formų skylių kitiems daiktams, pvz.: kvadratams ir piramidėms, įdėti. Vaikui patinka bokšteliai, piramidės. Šie žaidimai gerina rankų ir akių koordinaciją, stiprina galvos ir rankų raumenis, tai leidžia vaikui atlikti subtilesnius pirštų judesius.

Žaidimai su vienas į kitą susidedančiais žaislais, daiktais. Palaipsniui didėjančių plastikinių puodelių ar virtuvinių dubenėlių rinkinys yra paprasčiausias ir geriausias sudedamas žaislas. Be to, jį galima panaudoti ir kitokiems žaidimams, t. y. ištuštinti, pripildyti, sukrauti vieną ant kito. Tikis ir popieriniai puodeliai bei formos keksams kepti. Juos galima sudėti vieną į kitą kokia nori tvarka, todėl tokius mažiems vaikams lengviau įtaikyti vieną į kitą, negu palaipsniui didėjančius.

Pirmieji dėlionių žaidimai. Paprasčiausios dėlionės, kartais vadinamos žaidimų loveliais ar žaidimų lentelėmis su išpjautomis detalėmis, kurias žaidimo metu vaikas stengiasi įdėti į tinkamą vietą. Lovelis gali turėti atsikišimus vienoje pusėje, kad vaikui būtų lengviau jį pakelti. Įdomumo

dėlei galite patys pasigaminti paprastą žaidimų lovelį. Iš storo kartono iškirpkite nesudėtingas formas, užklijuokite kartoną su skylėmis ant tokio paties dydžio kartono, šis bus pagrindas. Iškirptas detales nudažykite, kad įdomiau atrodytų.

Suvėrimo, varstymo žaidimai. Suvėrimui galite nupirkti spalvotų blokelių, karoliukų ar kitokių formų atskirų detalių. Pradedantiems žaidėjams skylės turi būti didelės, o siūlas storas arba su pakietintu galu. Žaislą iš atskirų suveriamų dalių galite pasigaminti iš sukarpytų kartoninių vamzdelių, kurie lieka panaudojus vyniojamą polietilena, popierinį rankšluostį ar tualetinio popieriaus ritinį, galite sukarpyti mažesnius tuščius vamzdelius, likusius nuo lipnios juostos; vėrimui galite panaudoti antpirščius ar didelius riešutus. Tam, kad vaikui būtų lengviau verti,

imkite plastikinį ar guminių vamzdelį, ar siūlą su pririštu šiaudu vienam gale, kad būtų kietesnis. Galima paprasčiausiai paimti paprastą kartoninę formą, iškirpti joje skylių ir pritvirtinti siūlą ar kokią virvelę, kurią vaikas pervers per skyles.

Žaidimai su kubeliais, trinkelėmis. Kubelių rinkiniai vaiką užima ilgam. Jis pradeda nuo to, kad sukrauna vieną ant kito, vėliau išmoksta iš jų statyti. Išigykite įvairaus dydžio kubelių. Mediniai kubeliai brangesni negu plastikiniai, tačiau ilgiau tarnauja, su jais maloniau žaisti. Pradedančiam žaisti su kubeliais vaikui galite duoti sukrauti tuščių skardinių ar dėžučių.

Vaizduotės žaidimai. Vaikas pradeda žaisti įsivaizduodamas maždaug tuo pačiu metu, kai ima kalbėti. Šio pobūdžio žaidimas padeda vaikui mokytis mąstyti, atsirinkti idėjas. Jis įsivaizduoja, kaip būtų, jei jis taptų kuo nors kitu, eksperimentuoja su emocijomis, kurios kasdieniame gyvenime būtų nepageidaujamos ar jį trikdytų. Žaidimo metu vaikas išmoksta kontroliuoti tokias emocijas. Dažnai jis vaizduojasi, kad ima vadovauti situacijoje, kokioje realiame gyvenime būtų bejėgis. Vaizduotės žaidimai padeda išsiugdyti socialinius įgūdžius. Šiuo laikotarpiu vaikui svarbu turėti galimybę žaisti su bendraamžiais.

Pirštukiniai žaidimai: lėlės, minkšti žaislai, lėlės-pirštinės. Šie žaislai turi didžiulę emocinę vertę. Jais galima atlikti daugybę vaidmenų,

jie leidžia vaikui išlieti jausmus, skatina kalbėti. Apskritai, kuo paprastesni šios rūšies žaislai, tuo smarkiau stimuliuoja vaiko vaizduotę. Jie turėtų būti minkšti ir jaukūs, tilpti vaikui į rankas. Paprastą ant rankos užsimaunamą lėlę galite padaryti iš senos kojinių ar kumštinių pirštinių. Akis ir nosį prisiūkite iš karoliukų ar sagų, iš veltinio juostelės iškirpkite liežuvį. Iš vilnonių siūlų išsis puikūs plaukai.

Žaidimai su smėliu ir vandeniu. Smėlį vaikas žaisdamas panaudos įvairiais būdais. Sausą

smėlį galima perpilti iš indelio į indelį. Iš drėgno galima statyti smėlio pilis, kalvų kelius, tunelius. Sušlapintą smėlį galima kratyti, maišyti, semti šaukštu. Geriausia smėlį laikyti smėlio dėžėje, bet galima jo pripilti ir į plastikinę vonelę. Gerai, jeigu lauko aikštelėje turite smėlio dėžę. Nereikėtų jaudintis dėl to, kad mažylis išsipurvins. Duokite vaikui kibirėlį su vandeniu. Jis netruks išsiaiškinti, ką galima padaryti su smėliu ir vandeniu. Prisiminkite, kaip mėgote vaikystėje žaisti patys su šiomis nuostabiomis priemonėmis.

Žaidimai su dailės priemonėmis: piešimo, tapymo, aplikavimo, lipdymo. Žaidimai su dailės priemonėmis lavina smulkiają motoriką. Vaikas pirštais ir rankytėmis spaudžia, glosto, maigo, nes liesdamas medžiag-

gas, kaupia skirtingą sensorinį patyrimą. Dauguma vaikų apie penkioliktą mėnesį ima kreidelėmis vingiuoti ant popieriaus. Tie ankstyvieji pavingiavimai yra pirmieji mokymosi rašyti bandymai. Taip vaikas pratinasi kontroliuoti rankos raumenis, lavina rankų ir akių koordinaciją. Piešimas ir spalvinimas stimuliuoja vaizduotę, suteikia galimybių komunikuoti. Ši veikla suteikia vaikui pasiekimų džiaugsmą, leidžia pajusti savo vertę. Piešti dauguma vaikų mokosi keliais etapais, nors kiekvienas vaikas tą patį etapą gali pasiekti skirtingo amžiaus. Žaidimai su dailės priemonėmis lavina smulkiają motoriką, sensomotoriką. Veikdamas su dailės priemonėmis vaikas tyrinėja medžiagas ir, žaisdamas su jomis, jis turi puikią galimybę viską susieti su aplinkos įvykiais, veiksmais. Pirštais ir rankytėmis spaudžia, glosto, maigo. Liesdamas medžiagas, kaupia skirtingą sensorinę patirtį.

Vienerių metų vaikas

- Brauko tiesias linijas, vėliau sąmoningai piešia vingius ir apskritimus.
- Geriausiai vaikui tinka trumpos, storos, nekenksmingos sveikatai kreidelės. Jas lengva laikyti, nereikia smarkiai spausti braižant ant popieriaus.

Dvejų metų vaikas

- Laiko kreidelę tarp smiliaus, didžiojo piršto ir nykščio.
- Gerai valdo pieštuką.
- Aiškiai teikia pirmenybę dešinei ar kairei rankai.
- Nori nupiešti ką nors daugiau nei vien keverzoti.
- Ima piešti žmones, – „galvakojus“ (galvą su galūnėmis, kurios prasideda iškart prie galvos).
- Noriai lipdo iš plastilino.

Rankų ir kojų atspaudai. Apveskite savo ir vaiko rankos ir pėdos formą kontūru. Vaikai mielai lygina skirtingus dydžius, jiems patiks tas formas spalvinti.

Trafaretai ir šablonai. Vyresni vaikai sugeba apvesti iškirptą formą, „nupiešdami“ kvadratų, apskritimų, trikampių kontūrus. Šias formas galima išsikirpti iš storesnio popieriaus.

Žaisti galima visada ir visur

Vaikų ugdymas yra labai atsakinga veikla. Tačiau tai nereiškia, kad norėdami suteikti vaikams žinių ir lavinti jų gebėjimus bei įgūdžius, turime juos tiesiogiai mokyti. Maži vaikai greitai nusivilia, jeigu juos verčiame mokyti, siūlome atlikti per sunkias užduotis. Jei verčiame vaiką žaisti su tokiomis priemonėmis, kurios jam pernelyg sudėtingos ar tikimės daugiau, negu vaikas pajėgia atlikti.

Mažyliui įdomu viskas, ką veikiate kiekvieną dieną. Pavyzdžiui, gal jums surasti vaiko kojinei porą atrodo nuobodus ir monotoniškas darbas, tačiau trejų metų mažyliui tai kvapą gniaužianti, ypatinga užduotis. Jam atrodo nuostabu grupuoti daiktus taip, kad jie būtų tos pačios spalvos ir dydžio.

Vaikai susigalvoja žaidimų su viskuo, ką tik susiranda – medžiagos gabalu, plastikiniu buteliu, šaukštais, tuščiomis dėžėmis. Juos džiugina medžiagos, skatinančios spręsti problemas. Vaikų žaidimas dažnai mėgdžioja suaugusiųjų elgesį. Žaidimo priemonės yra vaiko instrumentas, kurio padedamas jis sužino apie pasaulį, palaipsniui įgyja įgūdžius, kurių jam prireiks suaugus.

Augdami vaikai ima siekti daiktus, žaisti su jais, tyrinėti, pritaikyti savo reikmėms. Mažylius džiugina paprasčiausi kasdieniai daiktai – puodai, keptuvės, įvairių dydžių dėžės, kepimo formos, plastikinės pakuotės. Žodžiu, galimybės beribės. Jiems reikalingos priemonės, kurios leistų tyrinėti ir eksperimentuoti.

Yra daugybė būdų, kaip kūrybingai panaudoti kasdienes namuose randamus daiktus. Parinkdami daiktus, su kuriais vaikas žais, neužmirškime, kad svarbiausia siūlyti tokią veiklą, kur atitinka jo amžių ir turimus gebėjimus. Kiekvienoje raidos pakopoje vaikus reikėtų skatinti, kad praktiškai taikytų naujai įgytas žinias ir gebėjimus.

Labiausiai vaikui patinka žaisti. Jis laimingas, kai atsiranda naujas įdomus iššūkis, o šalia esate jūs – visada pasirengęs patarti ir padėti. Maži vaikai mokosi natūraliai. Jie nuolat užsiėmę, kupini smalsumo, nepasotinamo troškimo patirti naujų įspūdžių, kasdien žengia naują žingsnį.

Pagalvokite, kokiais dar būdais galite padėti vaikams kasdien patirti, sukurti ką nors nauja. Užrašykite tuos būdus (veiklas, žaidimus). Pradėkite nuo paprastų idėjų. Vaikams augant, palaipsniui užduotys sudėtingėja. Pagalvokite, kokias vaikų raidos sritis norite ugdyti ir kokia veikla galite to pasiekti. Kokiais būdais galėtumėte paskatinti vaiko mąstymo procesus? Pagalvokite, kokios patirtys galėtų padėti ugdyti kalbos ir klausymo, atminties, rūšiavimo, spalvų pažinimo įgūdžius? Kaip vaikui galėtų padėti mokytis jo pojūčiai (uoslė, klausia, skonis, lytėjimas)? Auklėtojai ir tėvai praturtins vieni kitus naujomis žaidimų idėjomis, jeigu užpildys žemiau pateiktą lentelę.

Kokius žaidimus žaidžiate?

Ugdymo sritis	Žaidimai (12–24 mėn.)	Žaidimai (24–36 mėn.)
Sensomotorinis ugdymas		
Kalbos ugdymas		
Judesių lavinimas		
Socialinis ugdymas		
Emocinis ugdymas		
Pasaulio pažinimas		
Kūrybiškumo ugdymas		

Literatūra:

1. Ankstyvojo ugdymo vadovas. Tėvams, globėjams, pedagogams/sud. Monkevičienė O. – V., 2001.
2. Dodge D. T. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. – Vilnius: Presvika, 2008.
3. Grakauskaitė-Karkockienė D. Kūrybos psichologija. – V., 2002.
4. Grinevičienė N. Vaikystės žaidimai. – K., 2002.
5. Gučas Alfonsas. Vaiko psichologija. Kaunas: Šviesa, 1981.
6. Į vaiką orientuotas ugdymas nuo gimimo iki trejų metų. Knyga ugdytojams. – V., 2002.
7. Montessori M. Vaikystės paslaptys. – K., 2000.
8. Play: An Adventure in Learning. International Step by Step Association. – 2005.
9. Psichologijos žodynas. – V., 1993.

